

Είναι από τις περιπτώσεις όπου ο δημιουργός δεν έχει σαφή εντύπωση τι επίδραση, τι είδους αντίκτυπο έχει το πόνημά του. Ο συγγραφέας, όλως ξεχωριστή προσωπικότητα στην εποχή του, απεβίωσε πριν τυπωθεί η «κερένια κούκλα» του. Είχε προδημοσιευτεί σε συνέχειες από τον Τύπο της εποχής.

Στα 44 του χρόνια, το 1911, εγκατέλειψε τα εγκόσμια ο Κ.Χ., χάνοντας εντυπωσιακά ιστορικά γεγονότα, όπως την Ελλάδα των πέντε θαλασσών και δυο ηπειρών, αλλά και δραματικές εξελίξεις, όπως την Μικρασιατική καταστροφή, τους δυο Πολέμους, την Κατοχή, τον Εμφύλιο κλπ.

Πολύμορφος, πολύγλωσσος, πολυπράγμων, με διεθνή καριέρα και ακτινοβολία, θιασώτης της δημοτικής γλώσσας, σε μια εποχή με ισχυρές αγκυλώσεις, στιγματισμένος με σοβαρό ατύχημα από την βρεφική του ηλικία.

Αρκετά μακριά από την εικόνα του ωραίου ανδρικού πρώτυπου, αλλά άκρως γοητευτική περσόνα, μα και αμφιλεγόμενος, στήνει την πλοκή της κερένιας κούκλας σε αθηναϊκή γειτονία των αρχών του 20ού αιώνα, με στοιχεία και όρους αρχαίας τραγωδίας.

Τότε που ο φωτισμός γινόταν με γκάζι, που στην Κυψέλη και στην Πατησίων τα περβόλια που καλλιεργούνταν ήταν περισσότερα από τις κατοικίες, σε μια πόλη χωρίς αυτοκίνητα, με ανοικτούς χώρους, λιβάδια, μπουστάνια και αέρα.

Αυτή είναι η εξωτική πλευρά. Η πόλη των ανθρώπων όμως διαφέρει.

Είναι γεμάτη από δεισιδαιμονίες, βουτηγμένη στη φτώχεια, δεσμευμένη από μια θρησκευτική εξουσία, με μια υφέρπουσα κακία, που δεν αργεί να αναδυθεί και να γίνει πρωταγωνιστικό κομμάτι της καθημερινότητας, με μια έντονη μικρότητα, που συχνά μεταμορφώνεται σε επιθετικότητα, με γυμνή, επικίνδυνη ζήλια.

Αυτή την κοινωνία περιγράφει, με αφηγήσεις της τελετουργίας που την διέπει και με λαογραφικές περιγραφές. Την ακτινογραφεί και φέρνει στην επιφάνεια όλες της, τις παθογένειες. Που δεν είναι λίγες. Που είναι τόσο έντονες ώστε σπρώχνουν αγαθές ψυχές στην απόγνωση, που αναιρούν με το χειρότερο τρόπο τον έρωτα, που ισοπεδώνουν υγιείς επιθυμίες.

Γλωσσικά, κινείται με ιδιαίτερα γοητευτική αυτονομία, καθώς η πρωταγωνίστριά του δεν είναι Βιργινία, είναι Βεργινία, δεν είναι Ιούλιος ή Ιούλης, αλλά Γιούλης, δεν γράφει ήταν, αλλά ήτονε, δεν είναι η Πάρνηθα, αλλά ο Πάρνης, ενώ ταυτόχρονα μας θυμίζει λέξεις ξεχασμένες και γλυκά περιεκτικές. Λέξεις αφημένες, ακουμπισμένες στις μνήμες, όπως:

σελτές, καταχαμπί, πολκάκι, φελόνια, νέφελα, σιγαλινός, τραπεζιέρης, κιθαρόνι, μουντωμένο, τζιτζιφα, ανίδωτος, ανάριος, τσαμένο, μποξάς, σούρπα, μοσχοκάρφια, μεγαλοσιάνα, στανικός. Στο τέλος υπάρχει γλωσσάρι με δεκάδες λέξεις που οι περισσότεροι έχουμε λησμονήσει ή ποτέ διαδχτεί.

Σπαρακτικός, ωμός, διηγείται με μια μεστή αμεσότητα, λειτουργώντας καταγγελτικά για τις χαμηλές πτυχές της ζωής, τη φτήνια της. Είναι περίεργο πως αυτός ο λεπτός κοσμοπολίτης, ο τόσο πολύπλευρα καλλιεργημένος, ο δάσκαλος της Ελληνικής της αυτοκράτειρας Σίσυ, το μοναδικό αντίτυπο μιας ολάκερης γενιάς, έπιασε τόσο έντονα το σφυγμό μιας τάξης, ένωσε και περιέγραψε τόσο περίτεχνα, απόμακρες σε αυτόν πραγματικότητες.

Δεν μπορεί να υπάρξει αμφιβολία. Η κερένια κούκλα είναι ένα αριστούργημα.

Πυκνό και αναλυτικότατο το εκτενές σημείωμα της πανεπιστημιακού Αγγέλας Καστρινάκη, απότοκο βαθιάς μελέτης, έρχεται να αποκωδικοποιήσει, να αναλύσει τις ιδέες και τους

συμβολισμούς του συγγραφέα.

Από σύμπτωση, ακριβώς μισόν αιώνα αργότερα από την πρώτη έκδοση του βιβλίου, ο Αλέκος Αλεξανδράκης, θα γυρίσει στην ίδια περιοχή, πάνω σε σενάριο του Τάσου Λειβαδίτη την «Συνοικία το όνειρο». Η φτώχεια παραμένει το κυρίαρχο υλικό της αφήγησης, η απόγνωση είναι εκεί παρούσα, και τα όνειρα μπορούν να περιμένουν για άλλη μια γενιά.